

Ett hundra i det finländsk-svenska skriftspråket, särskilt tidningspråket, ...

Bergroth, Karl Hugo

63 R Br.

National Library
of Sweden

ETTHUNDRA

I DET FINLÄNSK-SVENSKA SKRIFTSPRÅKET
SÄRSKILT TIDNINGSSPRÅKET,
FÖREKOMMANDE

PROVINSIALISMER

JÄMTE DERAS MOTSVARIGHETER I
HÖGSVENSKAN

SAMMANSTÄLLDA

AV

H. BERGROTH.

HELSINGFORS 1912
LILIUS & HERTZBERG.

40 12
533

ETTHUNDRA

I DET FINLÄNSK-SVENSKA SKRIFTSPRÅKET,
SÄRSKILT TIDNINGSSPRÅKET,
FÖREKOMMANDE

PROVINSIALISMER

JÄMTE DERAS MOTSVARIGHETER I
HÖGSVENSKAN

SAMMANSTÄLLDA

AV

H. BERGROTH.

HELSINGFORS 1912
LILIUS & HERTZBERG.

ETT HUNDRA

I DET FÖRÄNDRADE SVENSKA SKRIFTSÄKETS
SÄRSKILT TINGSSÄKETS
FÖREKOMMANDE

PROVINSIALISMÄR

I ÅRSTÄMME OCH
HÖGSKOLEN

ÅRSTÄMME

H. BERGROTH

HELSINGFORS 1912
AKTIEBOLAGET LILIUS & HERTZBERG.

Finlandshandboken

4

Öfversigt i avseende å ordböjningen

Föreliggande lista öfver etthundra s. k. finlandismer — genom att i en del fall flere analoga egenheter upptagits under samma nummer uppgår deras antal i själva verket till omkr. 140 — har av Finlands Svenska Publicistförbund tryckts som väggtabell, för begagnande på tidningarnas redaktionsbyråer. Då förteckningen emellertid ansetts kunna göra nytta i vidsträcktare kretsar, utgifves den nu även i broschyrform.

Till medlemmarna av Redaktionen för Svenska Akademiens Ordbok Aktuarien *Otto Hoppe*, Aktuarien *Sven Berg* och Dr. *Ebbe Tuneld*, vilka haft vänligheten granska arbetet i korrektur, frambär utgivaren härmed sitt hjärtliga tack.

Egenheter i avseende å ordböjningen

1. Arbetarena, läsarena, läkarena, ångarena, roma-
rena, m. fl.:
2. *Pluralformerna* alter (= personer som sjunga alt),
julklapper, mörter, vitser, driller; — krydder:
3. *Pluralformen* möbel (moderna möbel):
4. *Pluralformen* myckna (de myckna regnen ha för-
stört grödan):
5. Begravar, begravade, begravat, begravad; malar,
malade, malat, malad; galar, galade, galat: ..
6. Rödja, rödjär, rödjade, rödjar, rödjad:
7. *Participium* besluten (de beslutna åtgärderna): ..
8. *Imperfektum* veg(s), invog(s):
9. *Infinitiven* (att) måsta:

Egenheter i avseende å ordbildningen

10. Råka, råkor (rämma i isen); boda, bodor; knäcka,
-or:
11. Rysse; släktinge; kulle (i bet. barnkulle, djurkulle):
12. Piske; yxe; åre -ar; hake (underkäken):
13. Historie; cikorie:
14. Skeppsdock, -ar l. -er:
15. Pakett, rakett, stakett; krokett (spel):
16. Utstyre, -en:
17. Ryssinna:
18. Brandkårist:
19. Saltig; bondisk; tjuvsk:
20. Nyssbliven, nyssfödd, nyssgift, nyssplockad, m. fl.
21. Bojkottera; fingrera:
22. Behedra (t. ex. med sin närvaro); bebruka (jorden):
23. Fånas; suras; tjuras:
24. Upphyra (lokal): ?

arbetarna, läsarna, läkarna, ångarna, romarna, o. s. v.

altar, julklappar, mörtar, vitsar, drillar; — kryddor.

möbler.

många (de många regnen, l. **det myckna** regnet l. regnandet).

begraver, begrav l. begravde, begravit l. begravt, begravnen l. begravd; mal, malde, mal(i)t, mald l. malen; gal, gol, galit.

röja, röjer, röjde, röjt, röjd; *stundom* rödjer, rödde, rött, rödd.

beslutad (de beslutade åtgärderna). *Däremot*: vara beslutet att göra något.

vigde(s), invigde(s).

omskrivning med nödgas, vara tvungen o. a. uttryck.

råk, råkar; bod, -ar; knäck, -ar.

ryss; släkting; (barn- l. djur-) kull.

piska; yxa; åra, -or; haka.

historia (historien); cikoria (cikorian).

skeppsdocka, -or.

paket, raket, staket; krocket.

utstyrsel, -slar.

ryska.

brandsoldat.

salt; bondsk; tjuvaktig.

nybliven, nyfödd, nygift, nyplockad o. s. v.

bojkotta; fingra (på något).

hedra; bruka.

fåna; sura; tjura.

hyra; förhyra.

25. Flöta (timmer); flötning, flötled, stockflötare:....
 26. Handalag; vägalag; svenskatalande, finskatalande,
 o. s. v.:.....
 27. Läseordning, läseplan, läseår, läseövning:
 28. Länestyrelse, länefängelse, länelasarett, läneveteri-
 när, läneagronom:.....
 29. Läsarkrets (tidningens läsarkrets):.....
 30. Värdsfolk:.....
 31. Härtills:

**Egenheter i avseende å ordfogningen (syntaxen).
 Uttryck och vändningar**

32. Vad är att göras? Intet står att fås; *och analoga
 fraser*:.....
 33. Den saken trodde han **att** var avgjord: }
 Ärendet, som han trodde **att** var avgjort: }
 34. Månne saken **vara** avgjord?
 35. Bedja (**om**) **något av någon**:
 36. Avvika orten (*notisrubrik*: Avvikit orten); »den
 orten avvikne»:
 37. Anmäla **om** en sak, ett förhållande:
 38. Fråga (något) **av** någon:
 39. Bifalla **till** en anhållan, hemställan, ett förslag:
 40. Redovisa **för** (omhänderhavda) medel:
41. Anmärka **om** något, **om** ett fel, **om** någons upp-
 förande:.....
 42. I måndag, i tisdag, o. s. v. (= instundande mån-
 dag o. s. v.):
 43. Mitt **om** vintern, sommaren:

1) När det ur *att*-satsen framflyttade ordet, såsom i dessa exempel, utgör *att*-satsens subjekt, utelämnas *att* alltid i högsvenskan; intager det anteciperade ordet däremot en annan ställning i satsen, kan även i

flotta (timmer); **flottning**, **flottled**, timmer**flottare**.
handlag; väglag; svensktalande, finsktalande o. s. v.
läsordning, läsplan, läsår, läsövning.
länsstyrelse, länsfängelse, länslasarett, länsveterinär,
länsagronom.
läsekrets.
värdfolk.
hittills.

vad är att göra? Intet står att få; o. s. v.

(den saken trodde han var avgjord.

lärendet, som han trodde var avgjort¹).

månne saken **är** avgjord?

bedja **någon om något**.

avvika (avviket) **från** orten; den **från** orten avvikne.

anmäla en sak, l. göra **anmälan om** en sak.

fråga någon (om något).

bifalla en anhållan, o. s. v.

redovisa medel; *därför ock*: redovisade medel.

Däremot: redovisa för sin förvaltning.

anmärka något, anmärka **mot** ett fel, **på** någons upp-
förande.

om (även **på**) måndag, tisdag o. s. v.

mitt **i** vintern, sommaren.

högsv. *att* kvarstå. Ex.: den frågan trodde han *att* man
redan behandlat; i den frågan trodde han *att* motpar-
tiet skulle giva efter.

44. Till först:
45. Kort **om** gott; två **om** två, en **om** en, o. s. v.:
46. Par ord; en eller par dagar; o. s. v.:
47. **De äro förelysta** (om trolovade); *notisrubrik*: **Förelysta**:
48. Alla 24 år **fyllda män och kvinnor**:
49. På **sätt** eller **annat**:
50. Beslöts att **lämna** saken (frågan, förslaget) **beröende**:
51. **Taga till tals**:
52. På **håll**:
53. **Allt ännu**; (*allt, i samma betydelse*):
54. **Allt efter litet**; **allt med ens**:
55. I **dagatal**:
56. **Sist och slutligen**:

Egenheter i avseende å ordens betydelse och användning

57. **Tillgången** vid (olycks)händelsen var följande: ..
58. Huset (fartyget, o. s. v.) undergår **remont**, *l. re-
monteras*:
59. **Profession**, *i betydelsen professorsbefattning*:
60. **Postiljon**:
61. **Bellmaniad**; **bellmanian**; *i betydelsen dikt av Bellman*:
62. **Behjälplig** färdighet; han läser **behjälpligt**:
63. **Valbart** ämne (i skolan):
64. **Passlig**:

¹⁾ *Tillgång* har i högsv. endast betydelserna »tillträde», »förråd», »möjlighet att förskaffa sig», samt i plur. »medel», »penningar».

²⁾ *Remont* betyder i högsv. blott »för kavalleritrupp uppköpt häst», samt *remontera* »anskaffa [dylika] re-
monter».

³⁾ *Profession* har numera i högsv. endast betydelsen »yrke» (ex. snickare till professionen).

först. *Däremot*: till sist (i betydelsen »slutligen»).
 kort **och** gott; två **och** två, o. s. v.; *men*: par om par.
ett par ord; *oftast*: en eller **ett** par dagar, o. s. v.

det har lyst (l. **lysts**) **för dem**; *rubrik*: **Lysningar**.

alla **män och kvinnor som fyllt** 24 år.

på **ett eller annat sätt**. *Däremot*: gång (l. tid) efter
 annan.

beslöts att **låta** saken (o. s. v.) **vila**.

bringa på tal.

på **avstånd** l. på **långt håll**.

alltjämt, allt fortfarande. *Jfr. n:o 99.*

allt emellanåt; alltjämt l. **allt som oftast**.

(i) **flere dagar**.

dels: **till slut, slutligen**; *dels*: **när allt kommer omkring**.

förloppet av händelsen ¹⁾.

reparation, repareras ²⁾; *om målning o. annan upp-*
snyggning: **renoveras**.

professur ³⁾.

brevbärare ⁴⁾

Bellmansdikt, Bellmansvisa ⁵⁾.

hjälpig färdighet; läser hjälpligt. *Däremot*: vara någon
 behjälplig.

valfritt ämne. *Däremot*: han är valbar till lantdagen.

lämplig; passande ⁶⁾.

⁴⁾ *Postiljon* betecknar i högsv.: »postbetjänt som för post från en ort till en annan».

⁵⁾ *Bellmaniad* betyder: »dikt i Bellmans manér l. behandlande Bellman och bellmansfigurer»; *bellmanian* åter »person som diktar i Bellmans manér»; »bellmansfigur»; »beundrare av Bellman l. hans diktning»; det senare ordet användes sålunda blott om personer.

⁶⁾ *Passlig* betyder i högsv. »medelmåttig», »som kan gå an», alltså ungefär detsamma som *passabel*.

65. **Kännspak:**
66. **Mankerad:**
67. De **några** år som återstå; de **några** vänner jag umgås med, o. s. v.:
68. a) För detta ändamål behöves en **skild** tjänsteman, ett **skilt** verktyg, **skilda** (d. v. s. *icke för andra ändamål brukade*) verktyg. — Ingenting **skilt**. — Han är inte **skilt** begåvad:
- b) I Västeuropa inträffade i går **särskilda** jordbävningar:
- Här äro **särskilda** personer, som jag skulle önska presentera för dig:
69. **Vordne** (generaldirektören i Medicinalstyrelsen):..
70. **Sysslolöse** N. N.:
71. De voro **vardera** tillstädes; **vardera** (officianten) var tillstädes:
72. **Återhämta** (ett yttrande, utlåtande):
73. Det **räcker** — **räckte** — (inte) länge, innan:
74. **Täckas** göra något (ont); han **täcks icke** erkänna det:
75. **Söndra** (ett föremål); **söndras** (om föremål):
76. **Laga**, i betydelsen *frambringa någonting nytt*; historien är **lagad**:
77. **Ansöka** tjänst, stipendium, o. s. v.:

¹⁾ *Kännspak*, nästan utdött i högsv., betyder där: »som lätt erinrar sig och igenkänner förut sedda personer».

²⁾ Adjektivet *skild(a)* — icke att förväxla med participiet *skild*, t. ex. i frasen »skild från...» — användes i högsv. blott i betydelsen »sig emellan olika», »sig emellan icke identiska»; därav följer naturligtvis, att adjektivum *skild* icke brukas i singularis. I pluralis omväxlar det med *särskilda*, t. ex.: »de skilda stilarterna» eller »de särskilda stilarterna»; »vid skilda tillfällen»

lätt igenkännlig; karakteristisk ¹⁾.

stött.

de **få** år...; de **få** vänner...

{ en **särskild** tjänsteman, ett **särskilt** verktyg, **särskilda** (d. v. s. *icke för andra ändamål brukade*) verktyg. [Däremot säges på högsv.: för ändamålet användas **skilda** (d. v. s. *sig emellan olika*) verktyg]. — Ingen- ting **särskilt**. — Inte **särskilt** begåvad ²⁾.

{ ... ett **antal** jordbävningar, **flere** jordbävningar.

{ ... **några** personer ³⁾.

förre.

lösdrivaren N. N.

{ de voro **båda** tillstädes; **båda** (officianterna) voro till- städes. Däremot med *disjunktiv bibetydelse*: vardera hade sin mening i saken; vardera uppbar 25 mk i arvode.

upprepa, vidhålla.

{ det **dröjer** — **dröjde** (inte) länge innan ...

{ Däremot: det (näml. mötet, kriget etc.) räckte (inte) länge.

icke **skämmas** att göra något; han **blyges**, (**skäms**) att erkänna det.

slå (riva, bryta o. s. v.) **sönder**; **gå** (spricka, rivas, bry- tas, o. s. v.) **sönder**.

tillverka, förfärdiga ⁴⁾; historien är **uppdiktad**.

söka tjänst o. s. v.

eller »vid särskilda tillfällen»; vilar särskild tonvikt på adjektivet, brukas endast *skilda*, t. ex. »de gingo skilda vägar».

³⁾ Plur. *särskilda* missbrukas ofta i finl. i betydelsen »några», »flere», »en del», »ett antal».

⁴⁾ *Laga* har i högsv., där det står med substantiv- objekt, egentligen blott betydelsen »lappa», »reparera»; en betydelse närmande sig den finländska förekommer endast i uttrycket »laga mat» (tillreda).

78. **Besticka** sig i:.....
79. **Slå** embargo på något:.....
80. Det **tar** ont, men smärtan går **om**:
81. **Falla in**, köra (åka) **in** (på svag is):.....
82. **Hela hopen** bättre, större, o. s. v.; **hela hopen** böcker o. s. v.:
83. Inte **desto** mer, inte **desto** större, o. s. v. (*hän-
syftande på meddelad uppgitt*):.....
84. Om jag **helst** hade en slant i portmonnän; om jag **helst** vore student:
85. **Föga** kan något göras till saken; **föga** kommer han numera:
86. En **mera** vacker flicka; han är **mera** begåvad: ..
87. Meddela (något) **i avseende å** kännedom, **i av-
seende å** nödig åtgärd:

Egenheter i avseende å ordförrådet

88. **Mölja**; **molo**:
89. **Löskomst**; »orsaken till eldens **löskomst** är ej ännu utredd»:
90. **Blida**:
91. **Sjöfällning**:
92. **Daglista** (i tidning):.....
93. **Bestyrsam**:
94. **Nästvikne**, **sistvikne**, *l. nyssvikne* december, o. s. v.:
95. **Skyldigkänna**:
96. **Slutföra**:
97. **Säkerställa** (ett företag, m. m):.....
98. Intet kan **tillgöras** i saken:
99. **Fortsättningsvis**:
100. **Fordersammast**:

¹⁾ *Mera* i betydelsen »ganska», »tämlichen» kan någon gång påträffas i högsv., dock, efter vad det vill synas, icke vid adjektiv som hänföra sig till konkreta

nästan alltid: **bestå** i; **ligga** i.

lägga embargo på något.

det **gör** ont, men smärtan går **över**.

gå ned sig; köra **ned**.

en hel del (*l. en god del*) bättre, större, o. s. v.; **en hel del** böcker o. s. v.

inte mer, inte större, o. s. v.

om jag **åtminstone** (*l. ändå*) hade en slant, **åtminstone** (*ändå*) vore student.

näppeligen kan något göras; **knappast** kommer han.

Däremot vid adjektiv: föga klok, föga begåfvad.

en **ganska** vacker flicka; han är **tämligen** begåvad¹).

meddela (något) **till** kännedom, **för** (vidtagande av) nödig åtgärd.

hamnarm, pir; vågbrytare.

omskrivnes: **huru elden kommit lös**, har ej ännu utretts.

tö, blidväder.

sjösänkning.

minneslista.

beskäftig, beställsam.

nästlidne, sistlidne december o. s. v.

ålägga; döma skyldig.

nästan alltid: **avsluta; föra till slut; fullborda.**

nästan alltid: **trygga, betrygga.**

åtgöras. *Högsv. är däremot subst. tillgörande.*

fortfarande, alltjämt. *Jfr. n:o 53.*

så fort (*l. snart*) som möjligt; med det snaraste.

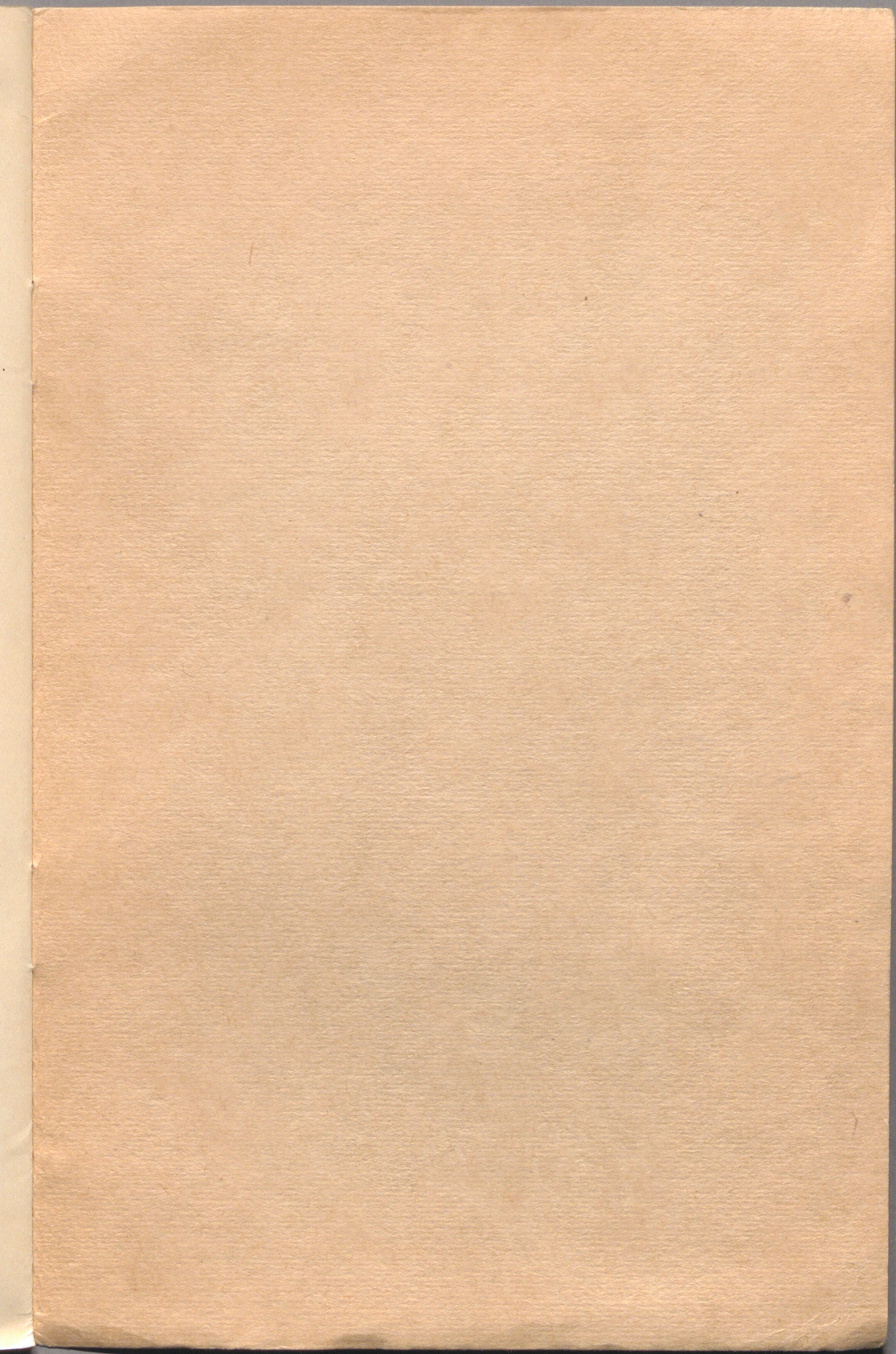
substantiv. Ex.: »sjukdomsfallet är av *mera* tillfällig art»; »namnet [Zorn] är av *mera* egenartad beskaffenhet».

REGISTER.

Allt efter litet	54	Bondisk	19
Allt med ens	54	Brand kårist	18
Allt ännu	53	Cikorie	13
Alter, <i>plural</i>	2	Dagatal (i)	55
Anmäla om	37	Daglista	92
Anmärka om	41	Desto (dess)	83
Ansöka tjänst	77	Djurkulle	11
-arena, <i>ordslut</i>	1	Dock (skeppsdock) ..	14
Att, <i>konstruktion med</i> 32, 33		Driller, <i>plural</i>	2
Av	35, 38	En (ett) eller par	46
Avvika orten	36	En om en	45
Barnkulle	11	Falla in (på svag is)	81
Bebruka jorden	22	Fingrera	21
Bedja något av någon	35	Finskatalande	26
Begravar, -ade, -at ..	5	Flöta, flötled, flötning	25
Behedra	22	Fordersammast	100
Behjälplig färdighet ..	62	Fortsättningsvis	99
Bellmani ad	61	Fråga av någon	38
Bellmanian	61	(24 år) fyllda män ..	48
Besluten	7	Fånas	23
Besticka sig i	78	Fällning av sjö	91
Bestyrsam	93	Föga, <i>adv., vid verb</i> ..	85
Bifalla till	39	För	40
Blida	90	Förelyst(a)	47
Boda, -or	10	Galar, -ade, -at	5
Bojkottera	21	Gå om (om smärta) .	80

Hake (underkäk)	12	Nyssbliven, nyssfödd,	
Handalag	26	nyssgift, etc.	20
Hela hopen (bättre) ..	82	Nyssvikne	94
Helst	84	Några, <i>m. föreg. artikel</i>	67
Historie	13	Nästvikne	94
Härtills	31	Om	37, 41, 43, 45, 80
I avseende å	87	Pakett	15
I dagatal	55	Par ord, par dagar ..	46
I måndag, tisdag o. s. v.	42	Passlig	64
Inveg(s)	8	Piske	12
Julkapper, <i>plural.</i> ..	2	Postiljon	60
Knäcka, -or	10	Profession	59
Kort om gott	45	På håll	52
Krokett	15	På sätt eller annat ..	49
Krydder, <i>plural.</i>	2	Rakett	15
Kulle (barn-, djur-) ..	11	Redovisa för	40
Kännspek	65	Remont, remontera ..	58
Köra in (på svag is)	81	Rysse	11
Laga, lagad	76	Ryssinna	17
Lämna beroende	50	Råka, -or (i is)	10
Länestyrelse, m. fl. ..	28	(Det) räcker länge, in-	
Läsarkrets	29	nan	73
Läseordning, -plan, -år	27	Rödja, -ar, -ade, at ..	6
Löskomst	89	Saltig	19
Malar, -ade, -at	5	Sist och slutligen	56
Mankerad	66	Sistvikne	94
Meddela i avseende å		Sjöfällning	91
känndom, etc.	87	Skeppsdock	14
Mera stor, vacker, etc.	86	Skild, skilt	68a)
Mitt om vintern	43	Skyldigkänna	95
Molo	88	Slutföra	96
Myckna, <i>plural.</i>	4	Slå embargo	79
Männe <i>med infinitiv</i> ..	34	Släktinge	11
Måsta, <i>infinitiv</i>	9	Stakett	15
Möbel, <i>plural.</i>	3	Stockflötare	25
Mölja	88	Står att . . . <i>med passiv</i>	
Mörter, <i>plural.</i>	2	<i>infinitiv</i>	32

Suras	23	Täckas	74
Svenskatalande	26	Upphyra	24
Sysslölöse N. N.	70	Utstyre	16
Säkerställa	97	Valbart ämne	63
Särskilda	68 b)	Vara att... <i>med passiv</i>	
Sätt eller annat	49	<i>infinitiv</i>	32
Söndra(s)	75	Vardera	71
Taga ont	80	Veg, vegs, <i>imperf.</i> ..	8
Taga till tals	51	Vitser, <i>plural.</i>	2
Till	39	Vordne	69
Till först	44	Vägalag	26
Tillgången (vid en		Värdsfolk	30
händelse)	57	Yxe	12
Tillgöra (s)	98	Åre, -ar	12
Tjuras	23	Återhämta	72
Tjuvsk	19	Är att... <i>med passiv</i>	
Två om två	45	<i>infinitiv</i>	32

Pris: 60 penni.